

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

מקורות חיצוניים להכרת תקופת המקרא

שנה"ל תשע"ח - קמפוס רחובות

שם המרצה: ד"ר יוסי ברוכי

התמחות: תנ"ך

היקף הקורס: 1 ש"ש - סמיסטריאלי

מטרת הקורס ותכניו:

1. הכרת המקורות החיצוניים העיקריים מתקופת המקרא לסוגיהם.
2. לימוד מקורות ספרותיים, היסטוריים וארכיאולוגיים מתקופת המקרא תוך השוואתם למקורות המקראיים.
3. דיון בסוגיות המרכזיות בשאלת היחס בין המקרא לארכיאולוגיה של ארץ-ישראל.

יחידות הלימוד:

1. מקורות ספרותיים ממסופטמיה (2 הרצאות)
2. כתובות עתיקות מארץ-ישראל וסביבותיה (4 הרצאות)
3. כתובות מלכי אשור (3 הרצאות)
4. הכרוניקות הבבליות (2 הרצאות)
5. מקרא וארכיאולוגיה (3 הרצאות)

חובות התלמידים:

- א. השתתפות בשיעורים וקריאת החומר הנדרש.
- ב. ביצוע מבחן מסכם בסוף הקורס (100%).

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
ת"ד 1106, רחובות 76110
טלפון: 08-9485662
פקס: 08-9485686
דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"ר אפרים
מיקוד 44814
טלפון: 03-9061301
פקס: 03-9061342
דוא"ל: dekan@orot.ac.il

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

ביבליוגרפיה:

קריאת חובה:

יחידה 1: מקורות ספרותיים ממסופוטמיה

1. "ניצן וי' נבו, **צוהר למקרא**, תל אביב: מכון מופ"ת ועוד, תשס"ד, עמ' 206–213.
2. ש' שפרה וי' קלין, **בימים הרחוקים ההם: אנתולוגיה משירת המזרח הקדום**, תל אביב: עם עובד ועוד, תשנ"ז, עמ' 88–90, 105, 119–130, 275–284.

יחידה 2: כתובות עתיקות מארץ-ישראל וסביבותיה

3. ש' אחיטוב, **הכתב והמכתב: אסופת כתובות מארץ-ישראל ומממלכות עבר הירדן מימי בית-ראשון**, ירושלים: מוסד ביאליק, תשע"ב, עמ' 17–22; 54–86; 377–393.
4. א' בורנשטיין, "מינהל וכלכלה של ארץ מנשה בשלהי ממלכת ישראל לאור ניתוח מחודש של חרסי שומרון", **מחקרי יהודה ושומרון**, א (תשנ"א), עמ' 61–121.
5. ג' גליל, "הכתובת הארמית המלכותית מתל דן", בתוך: טלשיר צ' ואחרים (עורכים), **תשורה לשמואל: עיונים בעולם המקרא**, ירושלים: מוסד ביאליק, תשס"א, עמ' 67–74.

יחידה 3: כתובות מלכי אשור

6. מ' כוגן, **אסופת כתובות היסטוריות מאשור ומבבל: מאות ט'-ו' לפסה"ג**, ירושלים: מוסד ביאליק, תשס"ד, עמ' 9–21, 33–86, 118–121.

יחידה 4: הכרוניקות הבבליות

7. מ' כוגן, **אסופת כתובות היסטוריות מאשור ומבבל: מאות ט'-ו' לפסה"ג**, ירושלים: מוסד ביאליק, תשס"ד, עמ' 117–135.

יחידה 5: מקרא וארכיאולוגיה

8. יואל אליצור, "על אפנות בחקר תולדות ישראל", **על אתר**, ז (תש"ס), עמ' 41–23.
9. י' גרפינקל, ס' גנור, ומ' הזל, "תפירות חורבת קיאפה וראשיתה של ממלכת יהודה", **ארץ-ישראל: מחקרים בידיעת הארץ ועתיקותיה**, ל (ספר אמנון בן-תור), ירושלים: החברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה, תשע"א, עמ' 174–194.

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
ת"ד 1106, רחובות 76110
טלפון: 08-9485662
פקס: 08-9485686
דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"נ אפרים
מיקוד 44814
טלפון: 03-9061301
פקס: 03-9061342
דוא"ל: dekan@orot.ac.il

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

10. ז' הרצוג, "האם יש עדות לביטול מכוון של הפולחן בחפירות ערד ותל באר שבעי", **ארץ-ישראל: מחקרים בידיעת הארץ ועתיקותיה**, כט (ספר אפרים שטרן), ירושלים, החברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה, תשס"ט, עמ' 125–136.
11. ע' מזר, "חפירות תל רחוב ומשמעותן לחקר תקופת-הברזל בישראל", **ארץ-ישראל: מחקרים בידיעת הארץ ועתיקותיה**, כז (ספר חיים ומרים תדמור), ירושלים: החברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה, תשס"ג, עמ' 143–160.
12. A. Ben-Tor, "The fall of Canaanite Hazor - the "who" and "when" questions", in S. Gitin, A. Mazar and E. Stern (Eds.), *Mediterranean Peoples in Transition, Thirteenth to Early Tenth Centuries BCE; in Honor of Professor Trude Dothan*, Jerusalem: Israel Exploration Society, 1998, pp. 456-467.

קריאת רשות

- א' דמסקי, **מדריך במקורות חיצוניים לתולדות ישראל בימי המקרא** (מהדורה שלישית מורחבת ומתוקנת), רחובות תשמ"ח.
- ב' זאס, **כתב וכתובות בתקופת המקרא**, תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, תשנ"ב.
- י' ידין, **תורת המלחמה בארצות המקרא לאור הממצאים הארכיאולוגיים**, רמת-גן, תשכ"ג, עמ' 322–406.
- מ' כוגן, **כרוניקות ממסופוטמיה (תעודה, ב)**, באר שבע תשמ"ב.
- נ' נאמן, "עיון היסטורי בספר מלכים לאור כתובות מלכים מן המאה התשיעית לפנה"ס", **קתדרה 100** (תשס"א), עמ' 96–101.
- M. Cogan, "Cross-examining the Assyrian witnesses to Sennacherib's third campaign : assessing the limits of historical reconstruction", in I. Kalimi & S. Richardson (Eds.), *Sennacherib at the Gates of Jerusalem; Story, History and Historiography*, Leiden: Brill, 2014, pp. 51-74.
- B. I. Demsky, "On Reading Ancient Inscriptions: The Monumental Aramaic Stele Fragment from Tel Dan", *Journal of the Ancient Near Eastern Society* 23 (1995), pp. 29-35.
- H. M. Niemann, "A new look at the Samaria Ostraca : the king-clan relationship", *Tel Aviv* 35,2 (2008), pp. 249-266.
- G. A. Rendsburg & W. M. Schniedewind, "The Siloam Tunnel inscription: Historical and Linguistic Perspectives", *Israel Exploration Journal* 60 (2011), pp. 188-203.

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
 ת"ד 1106, רחובות 76110
 טלפון: 08-9485662
 פקס: 08-9485686
 דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"נ אפרים
 מיקוד 44814
 טלפון: 03-9061301
 פקס: 03-9061342
 דוא"ל: dekan@orot.ac.il